

Матеріали для дистанційного навчання з курсу

(продовження, 6–24 квітня)

Історія Центрально-Східної Європи в новітній час

Питання для самоконтролю

(відповіді потрібно законспектувати)

для студентів 3-го курсу історичного факультету денної форми навчання

Тема 5. СРСР у 1945–1991 рр.: основні етапи суспільно-політичного розвитку (4 год.)

1. Охарактеризуйте процес післявоєнної відбудови СРСР.
2. Визначте особливості пізнього (післявоєнного) сталінізму (ідеологія і практика).
3. Назвіть причини й ознаки поглиблення кризи сталінізму в післявоєнний період.
4. Завдяки чому переможцем у боротьбі за владу після смерті Сталіна став М. Хрущов?
5. Розкрийте історичне значення XX з'їзду КПРС.
6. Як відбувалася модернізація сталінської моделі розвитку держави і суспільства (за часів хрущовської відлиги)?
7. Вкажіть причини невдачі економічних і суспільних реформ періоду “відлиги”.
8. Чому М. Хрущова усунули від влади?
9. Визначте основні риси суспільно-політичного й економічного життя періоду “застою”.
10. Розкрийте суть ідеології “розвинутий соціалізм”. Як вона втілювалася в політично-практичній площині?
11. Назвіть головні прояви дисидентського руху.
12. Які мотиви спонукали М. Горбачова розпочати радикальні політичні й економічні реформи?
13. Якою була стратегічна мета політики “перебудови”?
14. Які найважливіші зміни настали в соціально-економічному та політичному житті в період “перебудови”?
15. Вкажіть наслідки й історичне значення “перебудови”?

Рекомендована література

- Абрамова Ю. А. Внутриполитическая борьба в высшем партийном руководстве СССР летом 1953 года // Вестник МГИУ. Серия «Гуманитарные науки». № 2. Москва: МГИУ, 2002. С. 163–172.
<http://www.law.edu.ru/doc/document.asp?docID=1136322>
- Барашков Г. М. Коммунистическая идеология и гражданское общество Эволюция и становление. LAP LAMBERT Academic Publishing, 2012.
https://www.sgu.ru/sites/default/files/textdocsfiles/2013/08/02/barashkov_g.m._monografiya.pdf
- Величко С. А. Перестройка в СССР (1985–1991 гг.) в отечественной и зарубежной историографии // Известия Томского политехнического университета [Известия ТПУ]. 2005. Т. 308, № 1. С. 199–205.
http://earchive.tpu.ru/bitstream/11683/580/1/bulletin_tpu-2005-308-1-43.pdf
- Горбачев М.С. Понять перестройку... Почему это важно сейчас / М.С. Горбачев. — М.: Альпина Бизнес Букс, 2006. 400 с. https://www.gorby.ru/userfiles/perestroyka_.pdf
- Давыдова Ю. А., Громенко В. В. Экономические реформы в период «застоя»: 1964–1985 гг. // Теория и практика общественного развития. 2014. №7, С.76–80.
<https://cyberleninka.ru/article/n/ekonomicheskie-reformy-v-period-zastoya/pdf>
- Данилов А. А., Пыжиков А. В. Рождение сверхдержавы: СССР в первые послевоенные годы. Москва: РОССПЭН, 2001. 304 с.
<https://www.twirpx.com/file/852679/>
- Зубкова Е. Ю. Послевоенное советское общество: политика и повседневность. 1945–1953. Москва: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 1999. 229 с.
<https://www.twirpx.com/file/686336/>
- Жуков Ю.Н. Борьба за власть в партийно-государственных верхах СССР весной 1953 года // Вопросы истории. 1996. № 5–6. С. 39–57. <https://www.twirpx.com/file/545211/>
- Маля М. Радянська трагедія: історія соціалізму в Росії. 1917–1991 / Пер. з англ. Київ: Мегатайп, 2000.
http://chtyvo.org.ua/authors/Malia_Martin/Radianska_trahediia_istoriia_sotsializmu_v_Rosii_1917-1991/
- Медушевский, А. Н. Перестройка и причины крушения СССР с позиций аналитической истории // Российская история. 2011. №6. С.3–30.
<https://publications.hse.ru/mirror/pubs/share/folder/z60hsfx8r5/direct/77220934>
- Мулюков Ш. М. Хрущевская «оттепель» как попытка власти либерализовать общество в рамках традиционной политической системы // оциальная аполитика и социология. М., 2009. № 1. С. 255–259.
https://rgsu.net/netcat_files/821/1101/24._Mulyukov.pdf
- Наумов В.П. Борьба Н.С. Хрущёва за единоличную власть // Новая и новейшая история. 1995. №6. <https://www.twirpx.com/file/772805/>
- Нагдалиев, Зейнал Сафар оглы. Диссидентское движение в СССР (1950-1980 гг.): дис. доктор исторических наук: 07.00.02. Москва, 1999.
<https://www.dissercat.com/content/dissidentskoe-dvizhenie-v-sssr-1950-1980-gg>
- Пихоя Р. Г. Советский Союз: история власти. 1945–1991. Новосибирск: Сибирский хронограф, 2000. 692 с. <https://www.twirpx.com/file/789236/>
- Пихоя Р. Г. Медленно тающий лед (март 1953–конец 1957 гг.) // Международный исторический журнал. 2000. № 7 (январь–февраль).
https://web.archive.org/web/20100529201059/http://history.machaon.ru/all/number_07/analitika/ice_print/index.html

- Соколов А. К., Тяжельников В. С. Курс советской истории, 1941–1991: Учебное пособие для студентов вузов. Москва: Высшая школа, 1999.
<https://studfile.net/preview/4353226/>
- Шех А. В. Власть и общество в условиях перестройки в СССР // Труды Кольского научного центра РАН. 2014. <https://cyberleninka.ru/article/n/vlast-i-obschestvo-v-usloviyah-perestroyki-v-sssr>
- Шейнис В. Л. XX съезд КПСС: история и современность // ОНС: Общественные науки и современность. 2006. № 4. С. 112–121.
<http://ecsocman.hse.ru/data/2010/12/13/1214861965/Sheinis.pdf>
- Шестаков В.А. Социально-экономическая политика советского государства в 50-е - середине 60-х годов. Москва: Наука, 2006. 293 с. <https://www.twirpx.com/file/1576465/>
- Шубин А. В. Диссиденты, неформалы и свобода в СССР. Москва: Вече; 2008. <http://aleksandr-kommari.narod.ru/shubin.html>

Тема 6. Перехід від тоталітарного до демократичного ладу (4 год.)

1. Що найбільшою мірою сприяло зародженню та розвитку антикомуністичних рухів?
2. Визначте спільні й відмінні риси в діяльності суспільно-політичних рухів в країнах Центрально-Східної Європи у 80-х рр. XX ст.
3. Наведіть приклади досягнення порозуміння між демократичною опозицією та комуністичною владою.
4. Яку роль відіграв зовнішній чинник у формуванні й зміцненні антикомуністичних рухів?
5. Вкажіть спільне й відмінне в перебігу “оксамитових революцій”.
6. Чи можна вважати радикальну зміну суспільної системи в країнах Центрально-Східної Європи у 1989 р. революцією?
7. Визначте особливості демонтажу тоталітарних структур в країнах регіону.
8. Які проблеми загострилися в регіоні внаслідок падіння комуністичних режимів?
9. Як революційні зміни в Центрально-Східній Європі позначилися на європейській системі міжнародних відносин?
10. Як трактуються демократичні революції 1989 р. в історіографії?

Рекомендована література

- Бакер Р. К вопросу о роли «круглого стола» в процессе трансформации польской политической системы.
<http://history.machaon.ru/all/number07/anonsvac/revolution/baker/index.html>
- Брониславский Е. Польский диалог. События в Польше глазами польских, советских, американских, английских, западногерманских и французских журналистов.
<http://www.katyn-books.ru/library/polskiy-dialog10.html>

- Бурдяк В. Особливості зародження дисидентського руху в Болгарії // Буковинський журнал. 2003. №1. <http://www.bukjournal.com/vira-burdyak-osoblyvostizarodzhennya-dysydentskoho-ruhu-v-bolhariji/>
- Вовканич І., Свеженцева О. Особливості постсоціалістичної трансформації в Чеській республіці в 90-х рр. ХХ ст. Режим доступу до ресурсу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/slv/2011_11/st03.pdf.
- Гиря А. "Оксамитова революція" як приклад ліквідації комуністичного режиму та здійснення демократичних перетворень // Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Політологія. Соціологія, 2010. Вип. 15. С. 22–24. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/7938>
- Дацаківська О. Революція переходу (кінець 1980-х – початок 1990-х років) у суспільствах Центрально-Східної Європи. Вісник СевНТУ: зб. наук. пр. Вип. 112/2010. Серія: Політологія. Севастополь, 2010. С. 97 – 101. <http://lib.sevsu.ru:8080/jspui/bitstream/123456789/3278/1/112-20.pdf>
- Зеленько Г. «Оксамитові Революції» як спосіб ротації влади // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. Київ, 2005. Вип. 7. С. 53–62. <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/59642/10-Zelenko.pdf?sequence=1>
- Кені П. Карнавал революції : Центральна Європа 1989 року / Педрик Кені ; пер. з англ. Андрія Портнова, Тетяни Портнової ; наук. ред. Микола Климчук. – К. : Критика, 2006.
- Койчев Н. Трансформации в Болгарии: результаты, ошибки, перспективы // Экономическая политика: стратегия и тактика. 2001. <http://vasilievaa.narod.ru/contents-17.htm>.
- Мілова М. І. Від конфронтації до співпраці: болгарський досвід інституціональної адаптації на етапі посткомуністичного транзиту. <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/4832/1/201-222ф.pdf>
- Постников Н. «Нежная революция» в Болгарии [Електронний ресурс]. 2010. <http://www.russkie.org/index.php?module=printnews&id=18082>
- Сич О. І. До питання про причини та характер подій 1989 року в Східній Європі // Історична панорама. Спеціальність : Історія. 2016. Вип. 22–23. С. 159–171. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Istp_2016_22-23_9.
- Хантингтон С. Третья волна. Демократизация в конце ХХ века http://www.archipelag.ru/download/book/text_pdf/hantington_wave.pdf
- Чміль І. І. Становлення, функціонування і трансформація суспільно-політичних рухів у політичні партії (на прикладі країн Центрально-Східної Європи) : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02 / І. І. Чміль; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Львів, 2016. https://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/08/dis_chmil.pdf
- Bernhard M. The Polish Opposition and the Technology of Resistance [Електронний ресурс] <http://users.clas.ufl.edu/bernhard/content/Solid3.pdf>
- Brezovsek M., Kukovic S., Hacek M. Slovenian democratic evolution and praxis <http://www.fdv.uni-lj.si/docs/default-source/zalozba/slovenian-democratic-evolution-andpraxis.pdf?sfvrsn=0>.
- Cívín J. Rámcová charakteristika československé tranzice 1989 – 1990 [Електронний ресурс]. 2004. <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=190>
- Gola M. Plan Balcerowicza i sytuacja makroekonomiczna Polski w okresie przejściowym w latach 1989-1991 [Електронний ресурс]. <http://www.exporter.pl/zarzadzanie/ue/1po89.html>
- Kennedy M. Negotiating revolution in Poland: Conversion and opportunity in 1989 [Електронний ресурс]. 2002. <https://www.ucis.pitt.edu/nceeer/2002-815-10g-Kennedy.pdf>.
- Mareš M. Comparison of communist parties in East Central Europe [Електронний ресурс]. 2007. http://ispo.fss.muni.cz/uploads/2download/Working_papers/ispo_wp_2007_2.pdf
- Pollack D., Wielgoch J. Dissent and Opposition in Communist Eastern Europe: Origins Of Civil Society And Democratic Transition [Електронний ресурс]. 2004.

https://www.kuwi.europauni.de/de/lehrstuhl/vs/politik3/Lehre_WS_10_11/Wielgohs-Pollack-Dissent.pdf

- Prunk J. The Creation of the Republic of Slovenia and its Development [Електронний ресурс] <http://www.15years.gov.si/15-years/creation-of-slovenia>
- Stoilov G. The Transformation Process in Bulgaria [Електронний ресурс] <http://geb.uniGiessen.de/geb/volltexte/2004/1442/pdf/StoilovGeorgi-2003-06-24.pdf>